

Adelen skænkede sine medhjælpere hospitaler

Hospitalerne i Nr. Nærå og Agernæs på Nordfyn

I 1965 overvejede sognerådet i Nr. Nærå-Bederslev Sogn at nedlægge og sælge hospitalet i Nr. Nærå, da det ikke længere var tidssvarende. I den anledning bragte Fyns Tidende nærværende artikel om de gamle hospitaler og deres historie. Her skal man huske, at hospitalerne ikke var sygehuse, men en stiftelse, hvor godsets gamle fattige og udslidte arbejdere – eller deres enker – kunne få ophold som en belønning for lang og tro tjeneste. Ikke at forveksle med de senere kommunale fattighuse.

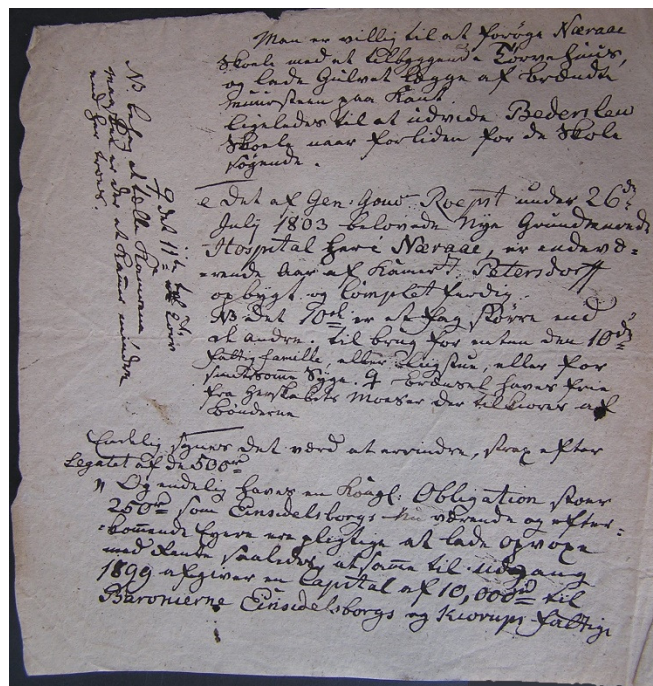
Nr. Nærå Hospital. Aalborg Luftfoto ca. 1950. Det kgl. Bibliotek. Danmark set fra luften.

Nr. Nærå hospital oprettes

Hvornår bygningen er opført vides ikke med sikkerhed, men af en protokol, som findes hos sognerådsformand Johannes Knudsen, Roerslev, fremgår det, at hospitalet er indviet i maj 1795 af baronierne Einsidelsborg og Kørup, der samme år var blevet solgt af Joachim Godske Moltke til generalguvernøren over de Vestindiske øer, greve Ulrich Wilhelm de Roepstorff. Hospitalets mål var at sikre en tryk alderdom for baroniets medhjælpere.

Grevskabet Roepstorff oprettede tillige et hospital i Agernæs, og ved kongelig fundats blev det pålagt efterfølgende ejere bestandigt at vedligeholde de to hospitaler, hvilket førte med sig, at bygningerne,

der oprindeligt var opført i bindingsværk, senere blev grundmurede.

Dokument i sognerådets arkiv, der fortæller, at generalguvernør Roepstorff den 26. juli 1803 lovede at opføre et nyt grundmuret hospital i Nr. Nærå. Det står nu færdigt, erklærer det udaterede dokument, og der er nu et ekstra og større værelse enten til en 10. fattig familie, til ligstue eller til smitsom syge.

Ved et gavebrev skænkede grev Roepstorff i 1803 endvidere en kapital på 250 rigsdaler til et legat, som skulle følge hospitalet. Kapitalen var i 1826 vokset til 10.000 rigsdaler eller 32.000 kr., og efter denne tid blev renterne uddelt i legater til "lemmerne" i de to hospitaler og øvrige trængende i de to baronier.

Efter at grevskabet i 1919 overgik til fri ejendom blev de forpligtelser, der var tilknyttet baronierne med hensyn til vedligeholdelsen af hospitalerne i Nr. Nærå og Agernæs afløst af en engangssum på 20.000 kr., hvoraf den daværende besidder Wedel Heinen skulle udrede 9000 kr. Samtidigt besluttede indenrigsministeriet at såvel rettigheder som pligter ved hospitalerne og pengelegaterne skulle overgå til de respektive

kommuners varetagelse, og af legatkapitalen og afløsningssummen på de 20.000 kr. blev der oprettet selvstændige legater under bestyrelse af sognerådene.

*Agernæs Hospital. Aalborg Luftfoto ca. 1950.
Det kgl. Bibliotek. Danmark set fra luften.*

Baroniernes forpligtelse overført til bønderne

Disse bestemmelser har endnu betydning for mange af beboerne i de to nordfynske kommuner. Efter fundatsen var baronierne Einsidelsborg og Kjørup, hvorunder også hørte Egebjerggård, ikke alene forpligtet til at vedligeholde de to hospitaler, men også forpligtet til hvert år at leveret et vist kvantum tørv til fordeling blandt hospitalernes beboere "lemmerne", og denne forpligtelse har siden forgrenet sig til ejerne af stamgårdene under de tidligere baronier. Egebjerggård skal således endnu levere 60 læs tørv til hver af de to institutioner, og på adskillige af egnens gårde er der tinglyst bestemmelser om lignende leverancer. Sognerådet er berettiget til at lade tørveleverancen konvertere til en årlig pengeydelse på 10 kr. pr. læs, og dette beløb opkræves den dag i dag sammen med skatten.

Hospitalerne har fortrinsvis været forbeholdt medhjælpere på de to baronier, og har gennem årene været til stor aflastning for kommunerne som alderdomshjem.

Hospital søges solgt – et andet bevaret

Alligevel mener vi, at det er en institution, som har overlevet sig selv, siger sognerådsformand i Nr. Nærå-Bederslev Kommune, gdr. Johannes Knudsen. Forholdene tilfredsstiller ikke de krav, der stilles til en aldersrentebolig, og i de senere år har vi kun brugt bygningen som nødhjælp. Sognerådet er derfor enedes om at søge stiftelsen

nedlagt og bygningen solgt til andet formål. Sagssummen og de midler, der er tilknyttet hospitalet, ca. 20.000 kr., vil i så fald kunne anvendes til hjælp ved løsningen af alderdomshjemsproblemet.

Ved hospitalet i Agernæs gør en anden opfattelse sig gældende. Institutionen her benyttes stadig som bolig for ældre mennesker i kommunen, hovedsageligt enker af medhjælpere på Egebjerggård. I øjeblikket har hospitalet 4 beboere, og kommunen nærer ingen ønsker om at lade det nedlægge.

Det opfylder sit oprindelige formål, siger sognerådsformand Martin Larsen, Gyngstrup, og vi er glade for at have et sted, vi kan henvise vore ældre mennesker til, som ønsker at blive boende på egnen og kan klare sig selv. Der er netop blevet installeret ny gaskomfurer i alle lejligheder i ejendommen, og det er mit indtryk, at beboerne er tilfredse med at bo der. Det vil derfor være synd at lade institutionen nedlægge.

Otterup Hospital foran Otterup Kirke.

Foruden hospitalerne i Agernæs og Nr. Nærå findes der et hospital i Otterup. Det sidste, der i sin tid hørte under Nislevgård, er dog for længst overgået til andet formål og benyttes nu som museum.

Hill

*Gengivet efter avisudklip fra Fyns Tidende, 1965.
Datoen er desværre ikke klippet med. Digitaliseret
med indsatte billeder til Nordfynsk.dk af Margit
Egdal i april 2015.*

*Nr. Nærå Hospital er revet ned, mens
bygningerne i Agernæs og Otterup findes endnu.*